

گزارش تحلیلی «ایران» از دلایل پذیرش میانجیگری در خلیج فارس

چین در بازی حاصل جمع مثبت ایران و عربستان

گزارش تحلیلی گروه سیاست

عربی سازی روابط بین ایران و عربستان مهم ترین خبر منطقه خاورمیانه و حتی نظام بین الملل طی چند روز اخیر بود. ایران و عربستان از سال ۱۳۹۴ وارد چالشی بزرگ شدند و بحران یمن، سوریه، عراق، لبنان و حتی فلسطین روابط دو کشور را در بدترین وضعیت ممکن قرار داد. عربستان مدعی رهبری جهان عرب و بلوک سنی بوده و در سند توسعه اسلام مطرح شده است. از سوی دیگر ایران ادعای رهبری جهان عرب را در جنگ های خلیج فارس، حمله به عراق و اشغال افغانستان نمایان کرد، اما ظهور دو قدرت بزرگ بخصوص چین از دل جنگ سرد و از سال ۱۹۷۰ باعث شد آمریکا در اوایل هزاره دوم رقیب سرسختی همچون چین را در کنار خود احساس کند.

نظم بین الملل امریکایی پس از جنگ جهانی دوم خود را جایگزین نظم آتارشیک بین الملل در طول دوران دو جنگ جهانی کرده است. قبل از آن هم نظم انگلیسی با نام صلح انگلیسی در نظام بین الملل حکمفرما بوده است. فروپاشی شوروی باعث ایجاد نظم تک هژمون به رهبری ایالات متحده آمریکا شد؛ امری که خود را در جنگ های خلیج فارس، حمله به عراق و اشغال افغانستان نمایان کرد، اما ظهور دو قدرت بزرگ بخصوص چین از دل جنگ سرد و از سال ۱۹۷۰ باعث شد آمریکا در اوایل هزاره دوم رقیب سرسختی همچون چین را در کنار خود احساس کند.

دوره اوپاما اوج گرایش آمریکا به سمت تعامل عمیق با منطقه هند-پاسفیک بود و اوپاما شعار چرخش به سمت آسیا و محور بودن آسیا را سر داد. در واقع ایالات متحده به دنبال پایان دادن به نزاع های خلیج فارس و سرشکن شدن تأمین امنیت متحدان خود در قالب موازنه سازی از راه دور (موازنه فراساحلی) بود. هم اکنون نفوذ و حضور چین در منطقه خاورمیانه پیش از گذشته شده و رقابت های چین و آمریکا در این منطقه به نقطه اوج خود رسیده است. به این ترتیب چین در اصل یک بازیگر اقتصادی-ژئوپلیتیک مقابل آمریکا است که در واقع بازیگر ژئوپلیتیک-اقتصادی محسوب می شود. بنابراین چین در حال حاضر ادعایی بر هژمون شدن خود ندارد، در حالی که آمریکا همواره به دنبال تثبیت قدرت خود در مناطق مختلف بوده است. در نهایت ایران و عربستان به عنوان دو بازیگر اصلی در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس

میانجیگری چین را پذیرفتند. می توان دلایل ایران و عربستان را برای پذیرش این میانجیگری در محور های جدول آورده شده خلاصه کرد. تصمیم ایران و عربستان سعودی برای سفیران بر اساس تعامل آرامی است که برای سال ها ادامه دارد و رشد قابل توجه آن تجارت بین دو کشور در سال ۲۰۲۲ بوده است اما با این حال پیش از هر چیز نشان دهنده تمایل عربستان سعودی برای کاهش تنش با ایران است. برغم همه گزارش ها در مورد افزایش روابط امنیتی، تجاری و عادی سازی احتمالی بین عربستان سعودی و اسرائیل، مرکز اساسی و استراتژیک ریاض تنوع بخشی است. ریاض امنیت خود را بر ای اطمینان از اینکه حفاری، حمل ونقل و فروش نفت مختل نمی شود و اینکه کشورش به عنوان مکانی امن برای سرمایه گذاری مستقیم خارجی بلندمدت در نظر گرفته می شود، بسیار مهم می بیند. در عین حال این نزدیکی

دلایل ایران برای پذیرش نقش میانجی چین		
۱	نقش آفرینی ایران در نظم جدید بین الملل	ایران به دنبال ایجاد نظام چندجانبه و تقسیم قدرت در نظام بین الملل است که چین یک بازیگر اساسی در این زمینه محسوب می شود.
۲	دنبال کردن هدف ثبات اقتصادی	ایران دارای روابط اقتصادی گسترده با چین است و چین نقش مهم در اقتصاد ایران را به خصوص در حوزه نفتی، زیرساختی و راهبردی داراست.
۳	کنشگری چین از نوع میانجیگری مصلحانه	چین در حال حاضر ادعای هژمونی نظام بین الملل ندارد و نمی خواهد ایدئولوژی خود را بر دولت ها در قالب سبک زندگی چینی تحمیل کند.
۴	ظرفیت سیاسی چین در سیاست خارجی	چین عضو شورای امنیت سازمان ملل متحد و بازیگر بسیار مهم در سطح سازمان ملل است. این برای ایران ظرفیت مهم برون را محسوب می شود.
۵	مقابله با سیاست های استکباری آمریکا	ایران به دنبال تحدید قدرت آمریکا در منطقه و در نتیجه کم کردن فشار آمریکا در خاورمیانه با اضافه کردن یک بازیگر معتدل است.

دلایل عربستان برای پذیرش نقش میانجی چین		
۱	تلاش سعودی برای کسب جایگاه بین المللی	سعودی ها تغییرات جاری در نظام بین الملل را درک کرده و نمی خواهند از تغییرات جاری در چرخه قدرت عقب بمانند.
۲	دستاوردهای ارتباط با ایران برای عربستان	اساساً هر کنش و واکنش ایران برای سیاست خارجی سعودی ها مهم است چون عربستان با ایران در طول زمان بازی حاصل جمع صفر را ارزیابی می کرد (سود طرف مقابل به معنای ضرر طرف مقابل است)
۳	تلاش برای مشارکت در جبهه متحد علیه آمریکا	نزدیکی ایران به روسیه و چین مستقیماً در روابط عربستان با این دو قدرت تأثیرگذار است.
۴	کاستن از وزن آمریکا در سیاست خارجی عربستان	عربستان شمن داشتن روابط گسترده با ایالات متحده به دنبال ایجاد تعادل در سیاست خارجی خود و خارج شدن از سلطه دیده شده آمریکا است.
۵	امنیت بیشتر رابطه با چین در نسبت با آمریکا	سعودی ها که دوره افتخار سیاسی را پشت سر می گذارند. به دنبال برقراری روابط با سوریه بعد از شکست در این کشور، خروج از باتلاق یمن و پایان دادن به بحران لبنان که خود یکی از عوامل اصلی این بحران است، هستند. بنابراین به دنبال بازیگری هستند که در یک طرف نزاع نباشد. چین در منطقه در هیچ نزاعی جانب یک طرف را نگیرد است.
۶	شراکت اقتصادی با چین و گسترش روابط	اکنون چین به یکی از دو شریک بزرگ اقتصادی عربستان تبدیل شده است و عربستان به دنبال این است که روابط با چین به حوزه های دیگر هم سرایت کند

سایر کشورها رفتار کرده و طرفی را انتخاب کند. این مبانی، دیپلماسی شراکت استراتژیک خود را که مبتنی بر منافع است و به جای ایجاد توازن بر برابر یک طرف ثالث، بر توسعه روابط دوجانبه متمرکز است، نادیده می گیرد. یکن تواسته است روابط را در دو طرف خلیج فارس متوازن و در عین حال سرمایه دیپلماتیک خود را به گونه ای ایجاد کند که دیگر قدرت های فرامختف های توانستند چنین کاری انجام دهند، بخصوص تضاد آشکار ایالات متحده که هیچ اهرم مثبتی در تهران ندارد.

از سوی دیگر مشاهده افزایش نفوذ چین با نشان دادن توانایی این کشور در اعمال اهرم روابط سازنده خود با هر دو طرف درگیری های خاورمیانه، ناراحت کننده است و شاهد دیگری بر تردیدها در منطقه، حتی در میان شرکای ایالات متحده در مورد قدرت ماندگاری ایالات متحده است.

جای پای ثابت چین در خلیج فارس
مدت ها است این فرض وجود دارد که قرار گرفتن چین در دو طرف خلیج فارس برای درازمدت غیرقابل دفاع است و در نهایت یکن باید مانند

چین و آمریکا: میانجیگری یا مداخله؟
اختلافات کره جنوبی و ژاپن بر سطح های تاریخی ژاپن در طول دوران استعمار کره، مانع بزرگی بر سر اهداف آمریکا بود. این اختلافات تاریخی، همکاری امنیتی و هماهنگی سه جانبه این دو کشور را با آمریکا با مشکل مواجه می کرد و به منافع امنیتی، اقتصادی و سیاسی های آمریکا در منطقه آسیب می زد. قرن افرز در سال ۲۰۱۹ یادآوری کرده بود که ژاپن و کره جنوبی قوی ترین فاکتورهای سیستم اتحاد ایالات متحده در آسیا هستند. اگر آنها نتوانند با یکدیگر همکاری کنند و جبهه های متحد علیه چین و کره شمالی ارائه دهند، چین و کره شمالی فرصت می یابند تا نفوذ خود را در منطقه افزایش دهند. به منظور حل اختلافات این دو کشور، آمریکا در یک سال گذشته پس از روی کار آمدن یون در کره جنوبی دیپلماسی فعال را آغاز کرد. سفرهای متعدد مقامات امریکایی، برگزاری نشست های امنیتی سه جانبه متعدد میان آمریکا، کره جنوبی و ژاپن به منظور همکاری ژاپن و کره جنوبی در یک سال اخیر بوده است.

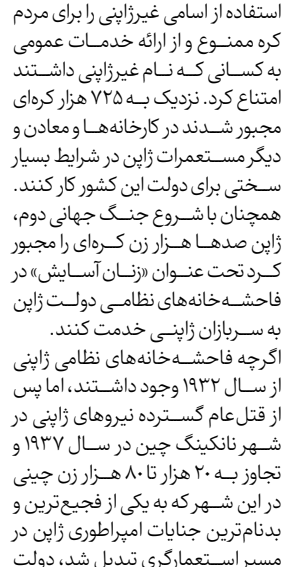
از سوی دیگر اگرچه تا پیش از این، ایالات متحده به دنبال پایان دادن به نزاع های خلیج فارس و سرشکن شدن تأمین امنیت متحدان خود در قالب موازنه سازی از راه دور (موازنه فراساحلی) بود، اما نفوذ و حضور چین در منطقه خاورمیانه پیش از گذشته شده و رقابت های چین و آمریکا در این منطقه به نقطه اوج خود رسیده است. با این وجود، چین در اصل یک بازیگر اقتصادی-ژئوپلیتیک در مقابل آمریکا است که در اساس بازیگر ژئوپلیتیک-اقتصادی محسوب می شود. بنابراین چین ادعایی در حال حاضر بر هژمون شدن در نظام بین الملل و در مناطق پیرامونی خود ندارد. در حالی که آمریکا همواره به دنبال تثبیت قدرت خود در مناطق مختلف بوده است. در نهایت ایران و عربستان به عنوان دو بازیگر اصلی در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس میانجیگری چین را پذیرفتند، اما به نظر می رسد که راهبرد امریکایی برای حل مشکل میان کره جنوبی و ژاپن همچنان از یک روش استعمارگرنه پیروی می کند.

خطر کرده و نگران است که چین نظم بین المللی مطلوب آمریکا را از بین ببرد. این نگرانی، گسترش چین هراسی و به دنبال آن ایجاد یک اجماع گفتمانی و سپس تشکیل اتحاد برای مهار چین از شرق آسیا تا اروپا و آمریکا را در دستور سیاست خارجی ایالات متحده قرار داده است. در همین راستا، آمریکا تحرکات امنیتی و اقتصادی خود در منطقه شرق آسیا و اقیانوسیه را افزایش داده است. مطابق با سند استراتژی هند و اقیانوسیه، آمریکا که در فوریه ۲۰۲۲ منتشر شد، دولت بایدن موظف شد تا محیط استراتژیک پیرامون چین را مطابق سیاست های امریکایی شکل دهد، پیمان های امنیتی خود را در منطقه بازبینی و تقویت کند و پیمان های امنیتی و اقتصادی جدید چون پیمان دفاعی ایالات متحده-بریتانیا-استرالیا موسوم به آکوس، اتحاد چهارجانبه، اتحاد تراشه های ۴ و... را ایجاد کند. به طور خاص، آمریکا در این سند راهبردی اعلام می کند که تقریباً هر چالش بزرگی در منطقه هند و اقیانوسیه مستلزم همکاری نزدیک میان متحدان و شرکای ایالات متحده، بویژه ژاپن و کره جنوبی است و این کشور به طور فزاینده ای به دنبال هماهنگ کردن استراتژی های منطقه ای خود در یک زمینه سه جانبه با این دو کشور است. اختلافات کره جنوبی و ژاپن بر سر ظلم های تاریخی ژاپن در طول دوران

زمانی صورت می گیرد که وضعیت ایران برای آمریکا و اسرائیل قابل توجه می شود. قدرت غنی سازی ایران باعث نگرانی شدید سیاستگذاران اسرائیلی و امریکایی شده است. تهران با انجام این معامله با عربستان سعودی، احتمالاً آن فرصتی برای کند کردن روابط رو به رشد عربستان سعودی و اسرائیل می داند.

نیمه خالی و پر لیوان برای آمریکا
واشنگتن می تواند نمی از لیوان را در اعلامیه از سرگیری روابط دیپلماتیک ایران و عربستان با میانجیگری چین ببیند. از یک سو کاهش تنش های ایران و عربستان هدفی است که ایالات متحده در دوره های قبلی چنین مذاکراتی در عراق و عمان از آن حمایت کرده است و در صورت اجرا می تواند به پایان دادن جنگ در یمن همان طور که ایالات متحده به دنبال آن بوده کمک کند و تنش ها در عراق بلندمدت در نظر گرفته می شود، بسیار مهم می بیند. در عین حال این نزدیکی

استفاده از اسامی غیرژاپنی را برای مردم کره ممنوع و از ارائه خدمات عمومی به کسانی که نام غیرژاپنی داشتند امتناع کرد. نزدیک به ۷۲۵ هزار کره ای مجبور شدند در کارخانه ها و معادن و دیگر مستعمرات ژاپن در شرایط بسیار سختی برای دولت این کشور کار کنند. همچنان با شروع جنگ جهانی دوم، ژاپن صدها هزار زن کره ای را مجبور کرد تحت عنوان «زنان آسیایش» در فاحشه خانه های نظامی دولت ژاپن به سربران ژاپنی خدمت کنند. اگرچه فاحشه خانه های نظامی ژاپنی از سال ۱۹۳۲ وجود داشتند، اما پس از قتل عام گسترده نیروهای ژاپنی در شهر نانکینگ چین در سال ۱۹۳۷ و تجاوز به ۲۰ هزار تا ۸۰ هزار زن چینی در این شهر که به یکی از فجیع ترین و بدنام ترین جنایات امپراطوری ژاپن در مسیر استعمارگری تبدیل شد، دولت استعمارگر ژاپن، به طور گسترده این «خانه های آسیایش» را گسترش داد. زنان قربانی، تا چند سال پس از پایان جنگ جهانی و پایان اشغال کره همچنان به سربران ژاپنی و امریکایی خدمت رسانی اجباری می کردند. برآورد می شود که ۹۰ درصد این زنان در طول جنگ به دلیل آسیب های وارد شده کشته شدند. دولت ژاپن هم اسناد این فجایع را در همان سال های ابتدایی بعد از اشغال از بین برده است، اما تاریخ شناسان برآورد می کنند که بین ۲۰ تا ۴۱ هزار زن بخصوص از کره و چین برای استخدام در این خانه ها برزوده شدند و تا به اجبار به خدمت گرفته شدند. با پایان جنگ جهانی دوم، ژاپن با بازسازی تلاش می کرد چهره دیگری از خود را در عرصه بین المللی به نمایش بگذارد. در همین راستا سعی داشت تا داستان به بردگی گرفتن زنان را به عنوان یک میراث ناپسند از گذشته فراموش کرده و کم اهمیت جلوه دهد. تا سال ها وجود چنین مکان هایی از سوی مقامات ژاپنی انکار می شد تا اینکه در دهه ۱۹۸۰ جنبش های اجتماعی از سوی زنان قربانی ایجاد شد و این مساله را به یک مناقشه بین المللی بین کره جنوبی و ژاپن تبدیل کرد.

دلایل اقدام دولت کره را می توان در تحرکات اخیر آمریکا در منطقه و دیپلماسی فعال دولت را یادین در رابطه با کره جنوبی و ژاپن جست و جو کرد. با قدرت گرفتن چین در شرق آسیا و جهان، آمریکا به طور جدی احساس خطر کرده و نگران است که چین نظم بین المللی مطلوب آمریکا را از بین ببرد

در پشت پرده ترمیم روابط کره جنوبی و ژاپن چه می گذرد؟

آشتی کنان استعماری

گزارش تحلیلی گروه سیاست

است و به الحاق اجباری کره به ژاپن در سال ۱۹۱۰ شبیه است. نماینده انجمنی متشکل از ۶۱۱ گروه مدنی مدافع حقوق قربانیان کار اجباری در مقابل مجلس ملی در ستول گفت: «۶ مارس ۲۰۲۳ به عنوان بدترین روز در تاریخ کره جنوبی و دومین روز تحقیر ملی ثبت خواهد شد.»

ماجرا چیست؟
در سال ۱۹۱۰، کره پس از سال ها جنگ، ارعاب و دسیسه های سیاسی به امپراطوری ژاپن ضمیمه می شود. این کشور تا سال ۱۹۴۵ بخشی از ژاپن در نظر گرفته می شد. امپراطوری ژاپن به منظور ایجاد کنترل بر مستعمره جدید خود، نزدیک به ۱۰ هزار کارخانه را به کره ساکن کرد. مدارس و دانشگاه های کره از صحبت کردن به زبان کره ای منع شدند، مقامات ژاپنی بیش از ۲۰۰ هزار سند تاریخی کره ای را سوختند، آمونرش تاریخ از روی متون غیر تأیید شده جرم شد، دولت ژاپن

از ژاپن در اول مارس برگزار شده بود گفت که ژاپن از یک متجاوز نظامی در گذشته به شریکی با ارزش های جهانی یکسان تبدیل شده است و از مردمش خواسته بود که ژاپن را به عنوان یک «شریک همکار» و نه یک «متجاوز نظامی» ببینند. این اخبار، عواطف بسیاری از کره ای ها خود را زیر بار حقارت استعمارگری ژاپن احساس می کنند، اعتراضات متعددی برپا کرده اند. نظرسنجی گالوپ کره که روز جمعه منتشر شد نشان داد که تقریباً ۶۰ درصد از مردم کره جنوبی با طرح دولت برای بحران غرامت به جای ژاپن به تنهایی و بدون دخالت شرکت های ژاپنی مخالف هستند و ۸۵ درصد معتقد بودند که دولت ژاپن از جنایات دوران جنگ پشتیبان نشده است. برخی فعالان مدنی کره، طرح دولت را محکوم کردند و گفتند که این تصمیم به منزله تحقیر ملی

پارک چین وزیر خارجه کره جنوبی، دوشنبه هفته گذشته ۶ مارس، از طرچی برای حل و فصل اختلافات کره جنوبی و ژاپن بر سر مسائل ناشی از استعمار ژاپن در کره خبر داد. خبر این بود که دولت کره جنوبی در یک اقدام پیش دستانه قبول کرده بود که شرکت های کره ای به جای ژاپن به آسیب دیدگان ناشی از سال های استعمار ژاپن در کره غرامت بدهند و به این ترتیب بر اختلافات میان کره جنوبی و ژاپن پایان داده شود. دو هفته قبل هم یون سوک یول رئیس جمهور کره جنوبی، در سخنرانی ای که به مناسبت جشن استقلال کره جنوبی

۲۰۲۲ میلادی

تصمیم ایران و عربستان سعودی برای از سرگیری روابط دیپلماتیک و تبادل سفیران بر اساس تعامل آرامی است که برای سال ها ادامه دارد و رشد قابل توجه آن تجارت بین دو کشور در سال ۲۰۲۲ بوده است

+

۲۰۱۹ میلادی

فران افرز در سال ۲۰۱۹ یادآوری کرده بود که ژاپن و کره جنوبی قوی ترین لنگرهای سیستم اتحاد ایالات متحده در آسیا هستند

+